

ОБРАЗОВАНИЕТО
ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК, ИСТОРИЯ И ГЕОГРАФИЯ НА БЪЛГАРИЯ
В ЧУЖБИНА
И
ПОЛИТИКАТА НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Мнение и предложения на Асоциацията на българските училища в чужбина
относно доклада на заместник-министър председател Ивайло Калфин
«Българите по света и държавната политика»

Асоциацията на българските училища в чужбина (АБУЧ) приветства определението на министър-председателя на България за грижата за българите зад граница като важна сфера от националните интереси и основен външнополитически приоритет. В същото време той признава, че съществуващият Закон за българите, живеещи в чужбина, не може да се прилага изцяло заради несъответствия с други закони. Поради това липсва и правилник за неговото приложение. Министър-председателят поставя задачата да се изработи изцяло нов Закон за българите в чужбина. (Отговор на Сергей Станишев на въпрос на депутата Н. Димов по време на парламентарен контрол, 03.11. 2006)

Израз на декларираната ангажираност с проблемите на взаимовръзките между българската държава и диаспората е докладът «Българите по света и държавната политика» на заместник-министър-председателя и министър на външните работи, Ивайло Калфин, от 03.12.2007 г.

Асоциацията на българските училища в чужбина (АБУЧ) използва възможността за участие в обществената дискусия и заявява:

1. **Подкрепя** като цяло направените в доклада **предложения**.
2. **Предлага** тук своето **виждане за образованието по български език, история и география на България зад граница**.

Разпространението на българската култура и, на първо място, българския език по света представлява един от най-важните аспекти на националните интереси на Република България и **надхвърля рамките на политиката към българите в чужбина**.

Разпространението на българския език в чужбина е от изключително значение за запазването и възраждането на българското национално самосъзнание. В същото време, потребителите на образователни услуги, свързани с преподаването на български език, история и география на България **далеч не са само българите** в чужбина. Вследствие на регионалните и глобализационните процеси, желаещите да учат български език непрекъснато се увеличават. Националните интереси на България и нейното „отваряне” към света налагат **не** просто поддържане и разширяване на връзките с гражданите и сънародниците в чужбина, но и предоставяне на възможности все повече **чужденци** да се запознаят с българската култура. Не на последно място по значение е необходимо да се отбележи, че насърчаването на чуждоезиковото

обучение и езиковото многообразие е важна **страна на политиката на Европейския съюз**.

Практическата реализацията на това виждане предполага разработването на съответна **нормативна база**, която засяга **цяла група закони**. Асоциацията предлага:

Националната доктрина и съответно новият Закон за българите в чужбина да приоритизират развитието на **институциите**, занимаващи се с **образование** по български език, история, география и култура **зад граница**, като **един от главните и най-ефективни инструменти на външната политика** на Република България.

Училищата и образователните звена в чужбина, в които се преподава български език, са едни от основните институции, които осъществяват непосредствена връзка на гражданско равнище между България и останалите народи по света. Освен в държавните столици, те се разполагат в много повече локации и притежават значителен, в качествено отношение, човешки ресурс. Тяхното реално и потенциално геополитическо влияние е сравнимо с това на дипломатическите мисии и непрекъснато ще се увеличава с развитието на гражданското общество. Училищата в чужбина играят стратегическа роля за устойчивото развитие на икономика, основана на знанието и неразривно свързана със световните центрове на икономически растеж.

Приоритетното развитие на училищата и образователни звена с преподаване на български език в чужбина, се обуславя също от тяхното непосредствено **влияние върху младите българи, живеещи в чужбина**. Докато демографските показатели на населението в България се влошават, броят на българските граждани зад граница нараства, както и техният принос в икономиката и културата на страната. Увеличават се най-вече българите във възрастовите групи, на които непосредствено предстои създаване на семейство. **Нараства** съответно и **броят на децата** в училищна възраст в чужбина, които, като български граждани, имат **конституционното право и задължение да изучават български език** (Конституция на Република България, чл. 36, ал.1). Тази тенденция трябва да стимулира създаването на една **НОВА ДЪРЖАВНА ПОЛИТИКА ЗА ОБРАЗОВАНИЕТО В ЧУЖБИНА**, със съответна нормативна база, която да включва **СЛЕДНИТЕ МЕРКИ** (тук се спираме единствено на тези, които не са споменати или не са достатъчно развити в доклада «Българите по света и държавната политика»):

1. Да се проучи опита на европейските партньори и се **създаде институт** от типа на **British Council** и **Goethe Institute**, който да реализира **държавната политика за образованието** по български език, история и география на България **в чужбина**. Българската държава да създава **държавно-частни и обществено-държавни партньорства**, включително с **чуждестранни юридически лица**, които предлагат образование по български език, история, география и култура на България.
2. **Всички видове образователни звена** в чужбина да получат **съответен статут** и се **включат** под една или друга форма в **националната образователната система**.

3. Да се **регламентират**, както **държавната подкрепа**, така и **отговорностите и изискванията към различните видове образователни звена, съобразно техния статут и видовете услуги**, които предоставят. Например, образованието на българските граждани трябва да се изведе като приоритет. Държавата трябва да осигури необходимите условия, които да гарантират осъществяването на **конституционните образователни права и задължения на българските граждани** в чужбина. От друга страна, тя трябва да предвиди съществуването на учебни звена, където потребностите от лицензирано обучение не са ярко изявиени, за сметка на изучаването, възстановяването, съхраняването и поддържането на българския език и култура като връзка с родовите корени, роднините и родината.
4. **Диференциране** на образователната политика зад граница, съобразно потребностите и възможностите за тяхното задоволяване .
 - А. Да се създаде правна възможност за **учредяване и функциониране на различни по форма на собственост и предназначение образователни звена** (училища, курсове и др.).
 - Б. **Приоритет** на образователната политика в чужбина трябва да бъдат **концентрациите на български граждани зад граница и вече създадените образователни звена**. Например, най-бързи и ефективни резултати могат да се очакват в страните от Европейския съюз, поради задълженията, които страните-членки са поели относно изучаването на майчиния език на работещите в ЕС и малцинствата.
 - В. Ускорено **склучване на двустранни договори за предоставяне на взаимна образователна помощ** с държавите от ЕС, както и с тези държави, където има висока концентрация на български граждани .
5. Да се използва широко **обществено-държавното начало в управлението на образованието** по български език, история, география и култура в чужбина, включително чрез **институционализиране на връзките с българските и чуждестранни обществени и частни организации** в тази сфера. Да се възобнови организирането, съвместно с обществените организации, на ежегодните “Кръгли маси”, на които да се обменя информация, опит и дискутират проблемите на образованието в чужбина.
6. При подбора и обучението на педагогически кадри за чужбина да се дава **предимство на местни кадри**, които са по-приспособени към условията и културата на съответната страна, имат опит в преподаване в чуждоезикова среда и чието използване е икономически по-ефективно.
7. Частни лица, фирми и обществени организации, **които подкрепят образователните звена в чужбина да бъдат стимулирани чрез програми**, финансирани от **правителството**, както и посредством развитие на техния капацитет за участие в **проекти**, финансирани от **ЕС**.

Асоциацията на българските училища в чужбина смята, че мерките и предложенията, залегнали в доклада „Българите по света и държавната политика” и в този документ, могат да бъдат реализирани единствено при

наличието на **пълна съвместимост между основните законодателни актове**, а именно новия Закон за българите, живеещи в чужбина, новия Закон за народното образование и други. Това ще предостави възможност съответните институции да отговорят на бързо нарастващите потребности от изучаване български език, история, география и култура на България в чужбина.